

De mens van morgen

Na zijn succesvolle werk *Sapiens. Een kleine geschiedenis van de mensheid* (2015) is het Yuval Noah Harari opnieuw gelukt een prachtig boek te schrijven. Met *Homo Deus. Een kleine geschiedenis van de toekomst* gaat hij een stap verder door de lezer, aan de hand van de geschiedenis, mee te nemen in de toekomst. Yuval Noah Harari (1976) is een Israëlsch historicus, werkzaam als hoogleraar aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem. Hij specialiseerde zich in middeleeuwse en militaire geschiedenis en later ook in wereld- en macrogeschiedenis. In *Sapiens* liet Harari al zien dat hij algemeen aanvaarde stellingen anders ziet. Een voorbeeld hiervan is dat hij schreef dat het niet de mens was die het graan domesticierde, maar dat het graan de mensheid heeft gedomesticeerd en dat de uitvinding van de landbouw niet een vooruitgang, maar juist een achteruitgang was.

Homo Deus. Een kleine geschiedenis van de toekomst. Yuval Noah Harari (Thomas Rap, Amsterdam 2017), 444 blz., € 24,99, met een voorwoord van Bas Heijne. Verkrijgbaar vanaf 23 februari.

In *Homo Deus* trekt Harari de lijn door naar de toekomst, maar doet dit aan de hand van de geschiedenis. Harari begint zijn boek optimistisch door te constateren dat de grootste menselijke gevaren, namelijk oorlogen, ziekte-epidemieën en hongersnoden, zijn verslagen of in elk geval te verslaan zijn door de industriële en wetenschappelijke revolutie. In het eerste deel van het boek beschrijft Harari vervolgens hoe de mens dominant is geworden over alle andere soorten op de aarde. Hij stelt dat zowel mensen als alle andere diersoorten een innerlijke ervaring hebben, zoals pijn, blijdschap en verlangen, maar ook een objectieve werkelijkheid, zoals rivieren, bomen en stenen. De mens onderscheidt zich van de andere diersoorten door een derde niveau, namelijk een intersubjectieve, gemeenschappelijke verbeelding. Voorbeelden van deze verbeelding zijn geld, geloof en politieke ideologieën. Dit derde niveau maakt dat de mens beter dan welk ander diersoort kan samenwerken in grote groepen. Andere diersoorten kunnen samenwerken in groepen waarbinnen iedereen elk lid persoonlijk kent, groepen van enkele tientallen tot maximaal tweehonderd leden. De mens kan samenwerken binnen een groep met duizenden tot miljoenen leden, doordat de groep verbonden is via het geloof in dezelfde god of dezelfde politieke ideologie. In het tweede deel van zijn boek beschrijft Harari hoe de mensheid met haar dominantie betekenis heeft gegeven aan de wereld. Humanisme speelt in dit hoofdstuk een grote rol. Humanisme is de motor achter ons huidige moderne wereldbeeld. In het derde en laatste deel van *Homo Deus* trekt Harari de lijn door naar de toekomst. Wat gebeurt er met de wereld als de mens zich door de humanistische idealen ontwikkelt tot een soort godmens, een homo

deus? Maar ook: wat gebeurt er als het humanisme, net als andere menselijke verbeeldingen in het verleden, ten val komt? Gaan biotechnologie en kunstmatige intelligentie de rol van het humanisme in de toekomst overnemen of zorgen ze voor het einde van een bindende verbeelding? *Homo Deus* eindigt met drie vragen die de lezer voor een lange periode aan het denken willen zetten. Is het leven een algoritme of is het leven slechts informatieverwerking? Wat is waardevoller: intelligentie of bewustzijn? En de laatste vraag: wat gebeurt er met onze huidige samenleving als er computerprogramma's komen die ons beter kennen dan wij onszelf? Harari neemt de lezer op een toegankelijke manier mee in zijn verhaal door zijn stellingen aan de hand van uiteenlopende voorbeelden uit te leggen. Zo legt hij de val van een gemeenschappelijke verbeelding uit aan de hand van de val van het communisme onder leiding van Nicolae Ceaușescu in Roemenië, maar ook aan de hand van het ineenstorten van het geloof in God door de opkomst van het humanisme. Bewonderenswaardig is de hoeveelheid kennis die Harari bezit, en dan ook nog over zo veel thema's. Van geschiedenis tot religie, van antropologie tot biologie en van natuurkunde tot politiek – hij koppelt overal voorbeelden en verklaringen aan. De voorbeelden die Harari bij zijn stellingen aanhaalt, zijn verhaaltjes op zich en dat maakt dat dit boek, zeker voor een in geschiedenis geïnteresseerde lezer, ontzettend interessant. *Homo Deus* kan net als Harari's eerste boek *Sapiens* een wereldwijd succes worden. Opnieuw is het hem gelukt een prachtig, interessant en origineel boek te schrijven dat de lezer aan het denken zet.

Miriam van der Veen